



Muistio

18.12.2025

VN/28365/2025
VN/28365/2025-OKM-1

Muistio opetus- ja kulttuuriministeriön virastouudistukseen liittyvistä valtioneuvoston asetuksista

1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Tasavallan presidentti on 4.7.2026 vahvistanut lait, jotka sisältyivät hallituksen esitykseen eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 31/2025, EV 76/2025 vp). Lait tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026.

Opetushallitukseen yhdistetään Kotimaisten kielten keskus. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus jatkavat Opetushallituksen erillisyyksikköinä. Kansallisarkistoon yhdistyvät Varastokirjasto ja Saavutettavuuskirjasto Celia. Museovirastoon yhdistyy Suomenlinnan hoitokunta. Taiteen kehittämiskeskuksesta ja Kansallisesta audiovisuaalisesta instituutista muodostuu Taide- ja kulttuurivirasto. Suomen Akatemia jatkaa omana virastonaan.

Asetuksenantovaltuudet sisältyvät valtioneuvostosta annetun lain (175/2003, muut. 1137/2014) 2 §:n 1 momenttiin ja 7 §:n 2 momenttiin, Opetushallituksesta annetun lain (508/2025) 3 § 3 momenttiin ja 6 §:n 3 momenttiin sekä valtion virkamieslain (750/1994, muut. 283/2015) 8 §:n 4 momenttiin, Kansallisarkistosta annetun lain (509/2025) 3 §:ään ja 5 §:n 1 momenttiin, Museovirastosta annetun lain (510/2025) 5 §:n 2 momenttiin. Taide- ja kulttuurivirastosta annetun lain (511/2025) 4 §:n 2 momenttiin sekä oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetun lain (973/2002) 15 §:n 1 momenttiin.

2 Asian valmistelu

Asetusehdotukset on valmisteltu virkatyönä opetus- ja kulttuuriministeriössä yhteistyössä Sivistyshallintouudistuksen ohjausryhmän kanssa. Ohjausryhmässä on edustettuina ministeriön, hallinnonalan virastojen ja henkilöstöjärjestöjen edustajat. Asetusluonnokset ovat olleet lausunnolla hallituksen esitysluonnoksen liitteinä. Valtioneuvoston kanslialta on erikseen pyydetty lausuntoa opetus- ja kulttuuriministeriötä koskevan asetusmuutoksen osalta. Valtiovarainministeriöltä on saatu esittelylupa valtion kiinteistövarallisuuden hankinnasta, vuokraamisesta, hallinnasta ja hoitamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamiseen.

3 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Opetushallituksesta, Kotimaisten kielten keskukselta, Arkistolaitoksesta, Varastokirjastosta, Saavutettavuuskirjasto Celiasta, Museovirastosta, Suomenlinnan hoitokunnasta, Taiteen kehittämiskeskuksesta ja Kansallisesta audiovisuaalisesta keskukselta on nykyisin

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo.okm@gov.fi

lainsäädännön lisäksi säädetty myös valtioneuvoston asetuksilla. Nämä asetukset kumoutuvat samalla kun nykyiset virastolait kumoutuvat 1.1.2026.

Tarkoituksena on säätää laeissa annettuihin valtuutuksiin perustuen 1.1.2026 voimaan tulevat valtioneuvoston asetukset Opetushallituksesta, Kansallisarkistosta, Museovirastosta ja Taide- ja kulttuurineuvostosta. Valtioneuvoston asetusta opetus- ja kulttuuriministeriöstä muutettaisiin hallinnonalaan kuuluvien virastojen osalta virastouudistuksen takia. Lisäksi päivitetäisiin valtion kiinteistövarallisuuden hankinnasta, vuokraamisesta, hallinnasta ja hoitamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (242/2015) 3 §:ään sisältyvä luettelo kiinteistönhaltijavirastoista.

Laissa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastoista (507/2025) on pääosin säädetty virastojen pääjohtajien ja muun henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, joten asetustasolla ei ole tarvetta säätää niistä. Poikkeuksen muodostaa Opetushallituksen ruotsinkielisen koulutuksen ja varhaiskasvatuksen tehtäviä hoitava yksikkö, jonka henkilöstön kielitaitovaatimuksista olisi tarpeen säätää jatkossakin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön virastojen neuvottelukuntatyypisiä toimielimiä on uusissa virastolaeissa vähennetty. Ehdotettavissa valtioneuvoston asetuksissa säädettäisiin kuitenkin edelleen Opetushallituksen johtokunnan kokoonpanosta ja asettamisesta sekä Kotimaisten kielten keskuksen kielilautakuntien jäsenmäärästä ja jäsenten valinnasta. Samoin asetuksessa säädettäisiin Kansallisarkiston pistekirjoituksen neuvottelukunnan jäsenmäärästä ja asettamisesta, Suomenlinnan neuvottelukunnan jäsenmäärästä ja asettamisesta ja Taide- ja kulttuurineuvoston päätöksenteosta ja järjestäytymisestä.

Asetuksella säädettäisiin myös Kansallisarkiston toimipaikoista, jotka Kansallisarkistosta annetun lain 3 §:n mukaisesti katsotaan tarpeellisiksi kielellisten oikeuksien toteutumisen tai palveluiden saatavuuden taikka erityisten kulttuurihistoriallisten syiden vuoksi.

4 Pääasialliset vaikutukset

Kansallisarkiston neljän toimipaikan nimeäminen asetustasolla tarkoittaa sitä, että Kansallisarkisto ei voi omilla päätöksillään luopua toiminnasta näillä paikkakunnilla. Samalla se vaikuttaa toimintamenojen tasoon valtion talousarviossa. Kansallisarkiston toimipaikoista säädetään nykyisinkin valtioneuvoston asetuksessa ja ehdotettavalla asetuksella vähennetään niiden toimipaikkojen määrää, joista Kansallisarkisto ei voi omilla päätöksillään luopua. Ehdotettu sääntely siis antaa Kansallisarkistolle mahdollisuuden päättää osin toimipaikoistaan. Ehdotetulla toimipaikkasääntelyllä varmistetaan kuitenkin samalla kielellisten oikeuksien toteutuminen ja turvataan palveluiden sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden aineistojen saatavuus.

5 Lausuntopalaute

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskeneen hallituksen esityksen (HE 31/2025 vp) luonnoksesta pyydettiin lausuntoja lausuntopalvelu.fi -palvelussa 13.12.2024–31.1.2025. Asetusluonnokset olivat hallituksen esitysluonnoksen liitteenä. Lausuntoja annettiin 175 kappaletta. Lausunnoissa korostuivat esityksen lakiluonnosten ja perusteluiden kommentointi. Asetusluonnoksiin liittyviä lausuntoja ei tullut.

Valtioneuvoston kanslialla oli syksyllä 2025 erikseen mahdollisuus lausua valtioneuvoston asetustalonnoksesta opetus- ja kulttuuriministeriöstä annetun asetuksen muuttamiseksi.

6 Säännöskohtaiset perustelut

6.1 Valtioneuvoston asetus opetus- ja kulttuuriministeriöstä annetun asetuksen muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (310/2010, muut. 827/2023) 2 §:ssä on lueteltu opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan virastot, laitokset, yhtiöt ja muut toimielimet. Mainitusta pykälästä on tarkoitus poistaa Kotimaisten kielten keskus, Varastokirjasto, Saavutettavuuskirjasto Celia, Suomenlinnan hoitokunta, Taiteen edistämiskeskus ja Kansallinen audiovisuaalinen instituutti edellä kerrotun opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistuksen takia. Asetukseen lisättäisiin uutena virastona Taide- ja kulttuurivirasto. Asetuksesta poistettaisiin myös opintotuen muutoksenhakulautakunta, koska se yhdistyy 1.1.2026 lukien sosiaali- ja terveysministeriön alaiseen sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan. Tämä asia on edennyt omana säädöshankkeena (HE 80/2025 vp).

6.2 Valtioneuvoston asetus Opetushallituksesta

1 §. Johtokunnan kokoonpano ja asettaminen

Opetushallituksella olisi edelleen johtokunta, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö asettaisi määrääjäksi. Määrääjän pituutta ei asetuksella määrättäisi, vaan se jäisi ministeriön harkintaan. Määrääjän pituudeksi on aikaisemmassa Opetushallituksessa käytännössä muodostunut hallituskausi. Tarkoituksena on, että uuden viraston ensimmäinen johtokunta asetettaisiin 1.1.2026 alkaen vuoden 2027 syyskuuhun saakka. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimeäisi johtokuntaan enintään 16 jäsentä ja heille varajäsenet. Jäsenten määrä nykyiseen verrattuna nousisi yhdellä jäsenellä, koska Opetushallitukseen liitetään Kotimaisten kielten keskus. Tämän lisäksi johtokuntaan kuuluisi Opetushallituksen pääjohtaja sekä henkilöstön valitsema jäsen ja hänen varajäsenensä. Aikaisemmin johtokunnan on nimittänyt valtioneuvoston yleisistunto, koska johtokunnalla oli ratkaisuvallta viraston asioihin. Koska johtokunnan toimivalta muuttuu, tulee jatkossa jäsenten valinnan osalta sovellettavaksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muut. 657/2021) 4 a §:n 1 momentti.

Pykälän 2 momentin mukaan johtokunnan asettamisessa tulee ottaa huomioon molempien kieliryhmien edustus ja viraston toimialan asiantuntemus. Opetushallituksesta annetun lain 1 §:n mukaan viraston toimialana on varhaiskasvatus, koulutus, jatkuva oppiminen, kansainvälistyminen ja kotimaiset kielet sekä näihin tehtäviin kuuluva tieto- ja palvelutoiminta. Toimialan asiantuntemusta on opetus- ja kulttuuriministeriö pyrkinyt hankkimaan nykyisen Opetushallituksen johtokuntaan pyytämällä jäsen ehdokkaita työmarkkinakeskusjärjestöiltä, opiskelijoilta, tutkimusta edustavilta tahoilta, eduskuntapuolueilta, kuntaliitolta, ja OAJ:lta. Viraston toimialaan tulee lain mukaisesti kotimaiset kielet, koska Kotimaisten kielten keskus siirtyy myös osaksi virastoa. Kotimaisten kielten keskuksen toimialaan kuuluu erityisesti kielen huolto ja sanakirjatyö, joiden asiantuntijuutta löytyy esimerkiksi korkeakouluista sekä eräiltä kansalaisyhteiskuntaa edustavilta tahoilta.

Pykälän 3 momentin mukaan Opetushallitus vahvistaisi edelleen johtokunnan jäsenten palkkiot.

2 §. Kielilautakuntien toimikausi, jäsenmäärä ja jäsenten valinta

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Kotimaisten kielten keskuksen kielilautakuntien toimikaudesta ja jäsenmäärästä voimassa olevaa sääntelyä (valtioneuvoston asetus Kotimaisten kielten keskukselta 1566/2011) vastaavasti. Kotimaisten kielten keskus kutsuisi

kuhunkin kielilautakuntaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan vähintään neljä ja enintään kahdeksan jäsentä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan Kotimaisten kielten keskus määräisi jäsenten keskuudesta kullekin lautakunnalle puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan, kuten nykyisinkin.

Pykälän 3 *momentin* mukaan sekä suomen että ruotsin kielen lautakunnassa yhden jäsenen tulisi kuulua keskuksen henkilöstöön. Säännös vastaa nykyistä sääntelyä.

3 §. Ruotsinkielisen koulutuksen ja varhaiskasvatuksen tehtäviä hoitavan yksikön henkilöstön kielitaitovaatimukset

Opetushallituksesta annetun lain 2 §:n mukaisen ruotsinkielisen koulutuksen ja varhaiskasvatuksen yksikön henkilöstön kielitaitovaatimus poikkeaisi muun henkilöstön kielitaitovaatimuksista. Edellä mainittuun yksikköön sijoitetulla virkamiehellä tulisi 3 §:n mukaan olla sellainen ruotsin kielen taito kuin virkamiehellä ruotsinkielisellä virka-alueella edellytetään julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2024) mukaisesti.

6.3 Valtioneuvoston asetus Kansallisarkistosta

1 §. Kansallisarkiston toimipaikat

Pykälässä säädettäisiin Kansallisarkiston toimipaikoista. Ehdotetun säännöksen mukaan Kansallisarkistolla olisi toimipaikat Helsingissä, Turussa ja Vaasassa sekä saamelaisarkisto Inarissa.

Voimassa olevasta sääntelystä (valtioneuvoston asetus Kansallisarkistosta (39/2017) poiketen ehdotettu sääntely antaa Kansallisarkistolle mahdollisuuden päättää osin toimipaikoistaan. Sääntelyllä varmistettaisiin kielellisten oikeuksien toteutuminen ja turvattaisiin palveluiden sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden aineistojen saatavuus.

2 §. Pistekirjoituksen neuvottelukunta

Pykälässä säädettäisiin nykytilaan vastaavasti pistekirjoituksen neuvottelukunnan kokoonpanosta ja toimikaudesta. Nimittämistoimivalta siirtyisi virastojen yhdistymisen myötä Saavutettavuuskirjasto Celialta Kansallisarkistolle.

6.4 Valtioneuvoston asetus Museovirastosta

1 §. Suomenlinnan neuvottelukunta

Pykälässä säädettäisiin Museovirastosta annetun lain 5 §:ssä tarkoitetun Suomenlinnan neuvottelukunnan kokoonpanosta, nimittämisestä ja toimikaudesta. Koska Suomenlinnan hoitokunnan johtokunta lakkaa virastouudistuksen yhteydessä, Suomenlinnaa koskeva sidosryhmäyhteistyö on järjestetty neuvottelukunnan muotoon. Neuvottelukunnan nimittäisi Museovirasto. Koska neuvottelukunnalle ei nykyisestä johtokunnasta poiketen olisi ratkaisuvaltaa, nimittämistoimivaltaa ei ole enää tarpeen pitää ministeriön tasolla. Neuvottelukunnan toimikausi olisi nykyisen johtokunnan toimikautta vastaavasti kolme vuotta. Eri sidosryhmien riittävän monipuolisen edustuksen turvaamiseksi neuvottelukunnan kokoonpanoon kuuluisi puheenjohtaja ja 10 – 15 jäsentä sekä näille henkilökohtaiset varajäsenet. Näiden tulisi edustaa Suomenlinnan maailmanperintökohteen keskeisiä sidosryhmiä, joita ovat esimerkiksi Helsingin kaupunki, Suomenlinnan asukkaat, Suomenlinnassa toimivat viranomaiset ja yritykset sekä muut keskeiset yhteistyötahot.

2 §. Museoviraston hallintaan kuuluva alue

Viraston hallintaan kuuluva alue määriteltäisiin pykälässä samalla tavoin kuin voimassa olevassa Suomenlinnan hoitokunnasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

6.5 Valtioneuvoston asetus Taide- ja kulttuurineuvostosta

1 §. Taide- ja kulttuurineuvoston päätöksenteko ja toiminta

Pykälässä säädettäisiin taide- ja kulttuurineuvoston koollekutsumisesta, jaostoista, päätösvaltaisuudesta, asioiden ratkaisemisesta ja neuvostossa ratkaistavien asioiden esittelystä. Pykälän *1 momentti* sisältäisi tavanomaisen säännöksen neuvoston koollekutsumisesta. Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin neuvoston mahdollisuudesta asettaa keskuudestaan jaostoja. Koska neuvoston tehtävä on hyvin laaja-alainen, saattaa työskentelyn tehokkuuden kannalta käsitellä joitakin asiaryhmiä koko neuvostoa suppeammassa kokoonpanoissa. Neuvosto päättäisi jaostojen asettamisesta itse samoin kuin siitä, mitä asioita jaosto käsitelisi ja ratkaisisi neuvoston puolesta.

Pykälän *3 momentti* sisältäisi tavanomaiset säännökset neuvoston päätösvaltaisuudesta ja asioiden ratkaisemisessa sovellettavasta äänestysjärjestyksestä. Neuvostossa ratkaistavien asioiden esittelijänä toimisi Taide- ja kulttuuriviraston pääjohtaja tai hänen määräämänsä viraston virkamies.

2 §. Palkkiot ja matkakustannusten korvaukset

Pykälän *1 momentin* mukaan taide- ja kulttuurineuvoston puheenjohtajalle, jäsenille ja asiantuntijoille maksettavien palkkioiden perusteet vahvistaisi Taide- ja kulttuurivirasto. Matkakustannukset korvattaisiin *2 momentin* mukaan samoin perustein kuin valtion virkamiesten matkakustannukset matkakustannusten korvaamisesta tehdyn virka- ja työehtosopimuksen mukaan.

6.6. Valtioneuvoston asetus valtion kiinteistövarallisuuden hankinnasta, vuokraamisesta, hallinnasta ja hoitamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamisesta

3 §. Haltijavirastot

Koska Suomenlinnan hoitokunta yhdistyy Museovirastoon, jolle siirtyy myös kiinteistönhaltijaviraston tehtävä Suomenlinnan kiinteistön osalta, haltijavirastojen luetteloon pykälän *1 momentissa* vaihdettaisiin viraston nimeksi Museovirasto.

7 Voimaantulo

Asetusten olisi tarkoitus tulla voimaan 1.1.2026 samanaikaisesti opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevien lakien kanssa.

Esitys

Esitetään, että valtioneuvosto antaa edellä mainitut asetukset.